

Összehasonlító és európai közigazgatási jog

A közigazgatás nemzetközi és európai uniós dimenziói

Comparative and European Administrative Law - International and EU dimensions of public administration

Szerkesztette/Editor: Dr. Gerencsér Balázs Szabolcs

Kiadó/Publisher: Pázmány Press, 2024, [könyvesbolt](#)

ISBN: 978-963-308-498-4

Print: keménytablás / hard cover, 380p

Language: Hungarian

A kötet szerzői / Authors:

Gerencsér Balázs Szabolcs,	https://orcid.org/0000-0002-7469-1313
Ádány Tamás,	https://orcid.org/0009-0009-1103-3530
Balogh András József,	https://orcid.org/0009-0007-3642-0049
Berkes Lilla,	https://orcid.org/0000-0001-8068-5852
Farkas Vajk,	https://orcid.org/0009-0002-1867-7485
Péter-Delbó Márta,	https://orcid.org/0009-0002-8203-5081
Pollák Kitti,	https://orcid.org/0009-0009-2288-7953
Sabjanics István,	https://orcid.org/0009-0009-1716-4718
Varga Ádám,	https://orcid.org/0000-0002-2960-0195
Varga Zs. András,	https://orcid.org/0000-0002-6662-2959

ELŐSZÓ

Ha a világ változik, a szemléletnek is változni kell. A közigazgatásról, mint az állam működéséről alkotott képünk túlnyomó része a felvilágosodást követő időszakból származik. Hazánkban a mai napig működnek a dualizmus korában létrehozott szakigazgatási intézmények például a vízügyi igazgatás, oktatásigazgatás, a rendészet vagy a statisztika területén. Persze formálta a világgépünket a szocialista diktatúra is, amelynek monolitikus világa szintén erős lenyomatot hagyott, hogy csak egy példát mondjunk, a közigazgatási szankciótanon.

Természetesen mind a Monarchia és a trianon utáni új világrend, mind a „szocialista blokk” és a Szovjetunió hatással volt a magyar

FOREWORD

When the world changes, attitudes must change too. Most of our understanding of public administration as the workings of the state comes from the post-Enlightenment period. In our country, the specialised administrative institutions established in the Austro-Hungarian era are still in operation today, for example in the fields of water management, education, law enforcement and statistics. Of course, our view of the world was also shaped by the socialist dictatorship, whose monolithic world also left a strong imprint, to give just one example, on the system of administrative sanctions.

Of course, both the Monarchy and the new world order after the treaties of the First World War, as well as the “socialist bloc” and the Soviet Union, had an impact on Hungarian public administration, but the global world of

közigazgatásra, mégis érezhetően más: gyorsabb, szövevényesebb a 21. század globális világa. A közigazgatást formáló belső politikai erők, azaz a nemzeti kormányok már nemcsak a közpolitika és szakpolitika néha egymás ellenében ható versenyében szervezik az állam működését, hanem egyre hangsúlyosabb külső nyomás is nehezedik rájuk.

A globalizáció nem új jelenség. Igazgatási kihívásokat hozott már a gőzgép, a villany és az olaj is, hogy Gutenbergről ne is beszéljünk. A digitális technológia fejlődésével viszont minden sebességet váltott. Kérdés, hogy az államok hogyan tudják a lépést tartani. Láttuk, a Koronavírus vilájárvány 2020 februárjában jelent meg Olaszországban és március közepén már Magyarországon is teljes lezárás lépett életbe, egy hét alatt újraírva az addig rendíthetetlennek hitt teljes állami működést. A globális gazdaságban benne rejlik a globális gazdasági krízis lehetősége is, ami minden évtizedben kihívás elé állítja a gazdaságpolitikákat és az azt támogató igazgatási szektort. A példák sorát folytatva, a technológia száguldó fejlődése után még a legfejlettebb államok igazgatása is csak kullog. Ne felejtjük: papír alapú ügyintézés van még ma is sok eljárásban, amikor az internet, a mobil eszközök és felhő-alapú technológia már több évtizedes múltat tekint vissza, 2023-ban ingyenesen a világ minden polgára számára elérhetővé vált a mesterséges intelligenciának nevezett szövegalapú öntanuló algoritmus, egy évre rá pedig az Európai Unió már rendeletet alkot annak az üzemszerű felhasználásáról! Ha mindez nem volna elég, akkor érdemes felfigyelni arra, hogy a kvantum-számítógépek még csak most fognak nagyobb teret kapni és egy újabb korszakot nyitni.

A társadalmakat mindeközben a népesedés, a klímaválság, a helyi és globális politikai erőviszonyok szorítják minden oldalról.

A világ tehát változik és ehhez kell alakítanunk a közigazgatásról és általában a hatalomgyakorlásról alkotott képünket is. Ehhez

the 21st century is noticeably different: faster and more complex. The internal political forces shaping public administration, i.e. national governments, are no longer only organising the functioning of the state in a sometimes competing competition of public policies, but are also under increasing external pressure.

Globalisation is not a new phenomenon. The steam engine, electricity and oil, not to mention Gutenberg, have already brought administrative challenges. But with the development of digital technology, everything has changed gear. The question is how states can keep up. We saw the Coronavirus pandemic in Italy in February 2020, and in mid-March a complete lockdown was already in place in Hungary, rewriting in a week what had been thought immovable. Inherent in the global economy is the potential for a global economic crisis, which challenges economic policies and the administrative sector that supports them every decade. To cite but one more example, even the most advanced state administrations are lagging behind the rapid advances in technology. Let's not forget: paper-based administration is still used in many procedures today, when the internet, mobile devices and cloud-based technology are decades old, in 2023 a text-based self-learning algorithm called artificial intelligence is available free of charge to all citizens of the world, and a year later the European Union is regulating its operational use! If all this were not enough, it is worth noting that quantum computers are only now beginning to take off and usher in a new era.

Meanwhile, societies are being squeezed on all sides by population, climate crisis, local and global political activities and turbulence.

So the world is changing and we need to adapt our understanding of governance and the exercise of power in general. This book is intended to contribute to this major task from two perspectives: on the one hand, it places Hungarian public administration in a European dimension and examines the external influences on public administration law, and on the other hand, it aims to contribute to an understanding of the diversity of European public administrations.

The aim of this book, produced by the Department of Administrative Law of the

a nagy feladathoz kíván ez a könyv két nézőponttal hozzájárulni: egyrészt a magyar közigazgatást európai dimenzióba helyezi és úgy vizsgálja, hogy a közigazgatási jogot milyen külső hatások érik, másrészt az európai közigazgatási sokszínűség megértéséhez is adalékokat kíván adni.

Ez a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszékének és az Ereky István Közjogi Kutatóközpontnak (ereky.jak.ppke.hu) a szellemi műhelyében készült könyv azt a célt tűzte ki maga elé, hogy bemutassa a legmarkánsabb nemzetközi és európai uniós jogi folyamatokat, valamint elemző-értékelő eszköztárat adjon a jogászok kezébe, amellyel az előbbi folyamatok könnyebben értelmezhetővé, feldolgozhatóvá válnak.

A könyv három részből áll. Az első rész az összehasonlító közigazgatási joggal foglalkozik. Nagyobb ívű elméleti és módszertani fejezetet követően öt nyugat-európai ország központi és területi igazgatásából közlünk szemelvényeket, amelynek célja, hogy összehasonlító jogi szempontból is meghatározó európai országok közjogi berendezkedéséből kapjunk összefoglalót. Ez egyrészt további elemzésre alkalmas, másrészt hozzájárul ahhoz, hogy később a nemzetközi vagy az európai uniós szabályanyagban megjelenő jogi jelenségek, mint például az ultra vires elv, a meghallgatáshoz való jog, az agency-jelenség, vagy az atipikus területi egységek honnan kerültek a közös joganyagba és hogyan hatnak minden európai országra. Az országelemzéseket követő tanulmányok aktuális és közigazgatást-formáló jelenségekre hívják fel a figyelmet.

A második rész a nemzetközi közjognak az államok belső működésére vetülő hatását mutatja be. Tekintettel arra, hogy már a joganyag mérete is akkora, hogy ez a könyv nem vállalkozhat lexikon szerűen a teljes szabályozási vertikum bemutatására, ezért hangsúlyozottan folyamatokra, jelenségekre

Faculty of Law and Political Sciences of Pázmány Péter Catholic University and the Ereky István Research Centre for Public Law (ereky.jak.ppke.hu), is to present the most significant international and European Union legal processes and to provide lawyers with an analytical and evaluative toolkit to make the former processes easier to understand and process.

The book is divided into three parts. The first part deals with comparative administrative law. Following a broader theoretical and methodological chapter, it presents a selection of central and regional administrations in five Western European countries, with the aim of providing a summary of the public law systems of European countries that are also important from the point of view of comparative law. On the one hand, this will allow for further analysis and, on the other hand, it will contribute to the understanding of how legal phenomena that later appear in the international or EU body of law, such as the ultra vires principle, the right to be heard, the agency phenomenon or atypical territorial units, have been incorporated into the common body of law and how they affect all European countries. The studies that follow the country analyses draw attention to current phenomena that are shaping public administration.

The second part looks at the impact of public international law on the internal functioning of states. Given the sheer size of the body of law, this book cannot undertake a lexicon-like presentation of the entire regulatory vertical, so it focuses on processes and phenomena that must be taken into account when examining domestic administrative law. This part contains chapters examining the administrative relations to the United Nations, Council of Europe, Organization for Economic Cooperation and Development and North Atlantic Organisation.

The third part looks at the European Union from the perspective of the Member State - which is also a change of perspective. It examines the way in which Member State administrations are involved in the preparation of EU decisions and how they implement them once they have been adopted. It looks specifically at the impact of EU law on the substantive, procedural and organisational law of national administrations.

hívja fel a figyelmet, amelyeket a hazai közigazgatási jog vizsgálatakor is figyelembe kell vennünk.

A harmadik rész az Európai Uniót nézi a tagállam felől – amely szintén egy nézőpont változás. Azt vizsgálja, hogy a tagállami közigazgatás milyen módon vesz részt az uniós döntések előkészítésében, illetve az elfogadott döntést követően hogyan hajtja azt végre. Külön vizsgálja az EU jog hatását a tagállami közigazgatási anyagi, eljárási és szervezeti jog tekintetében.

A könyv elején és végén lévő összefoglaló fejezetek mindezekon felül egy fontos kérdést érintenek még: a szuverenitás mai jelentését. A könyv nem kíván állást foglalni a globalista, az unionista vagy szuverenista nézőpontokról. Tárgyilagos képet ad, amely alapján a Tisztelt Olvasó tudja a magyar közigazgatást egy más nézőpontból, nagyobb összefüggés-rendszerben és remélhetőleg könnyebben megérteni. Fontos megtapasztalni, hogy mind a nemzetközi, nemzetek feletti, mind a nemzeti vagy helyi értékek egyszerre fontosak és együtt teszik ki azt a közjogi értékrendszert, amely ma meghatározza az európai országok belső működését.

A könyv a digitális technológiát is bevonva két rétegből áll: első maga a törzsszöveg, amely a hagyományos jogi elemző módszerekkel folytatja le az előbb bemutatott vizsgálatokat. Az egyes fejezetek azonban kinyitják a tudásteret és olyan forrásokat, adatbankokat, statisztikai elemzéseket, monitoring mechanizmusokat, portálokat mutatnak be, amelyek az alapvető forrásokon túli érdeklődést is ki tudják elégíteni.

In addition, the summary chapters at the beginning and end of the book address one important issue: the meaning of sovereignty today. The book does not seek to take a position on globalist, unionist or sovereignist perspectives. It provides an objective picture, which will enable the reader to understand Hungarian public administration from a different perspective, in a broader context and, hopefully, more easily. It is important to see that both international, supranational, and national or local values are both important and together make up the public law value system that today defines the internal functioning of European countries.

The book, including digital technology, is composed of two layers: first, the core text itself, which uses traditional legal analytical methods to carry out the analyses presented above. However, the individual chapters open up the knowledge space and present sources, databases, statistical analyses, monitoring mechanisms and portals that can satisfy interests beyond the basic sources.

Budapest, March 2024

Balázs Szabolcs Gerencsér, PhD Habil

Szerkesztő / Editor

TARTALOM

Előszó	13
---------------------	----

Bevezető gondolatok a szuverenitásról, közigazgatásról és az államot érő külső hatásokról (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)	17
--	----

1. RÉSZ: ÖSSZEHAONLÍTÓ KÖZIGAZGATÁSI JOG

1. fejezet: Összehasonlító jogi módszer a közigazgatásban (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)

1.1. Mi az összehasonlító jog?	27
1.1.1. Összehasonlítás a társadalomtudományokban	27
1.1.2. Alapfogalmak	28
1.2. A jogösszehasonlítás célja	31
1.2.1. Felhasználási területek	31
1.2.2. Jogfejlesztés: transzplantálás vs. transzpozíció	32
1.3. Az összehasonlító jogi módszer típusai	34
1.3.1. A funkcionális jogösszehasonlítás és kritikája	34
1.3.2. Alternatív jogösszehasonlító módszerek	36
1.3.2.1. <i>A jog gazdasági elemzése</i>	36
1.3.2.2. <i>Fogalmi összehasonlítás</i>	37
1.3.2.3. <i>Statisztikai összehasonlítás</i>	37
1.4. Az összehasonlító jogi módszer praktikus vázlata	38
1.4.1. Előkészítés, a vizsgálat tárgyának és módjának meghatározása.....	39
1.4.2. Forrásgyűjtés.....	41
1.4.3. Az adatgyűjtés-rendszerezés.....	43
1.4.4. Elemzés, értékelés és ellenőrzés	45

1.5. A jogösszehasonlító munka szerkezete	46
1.5.1. A jogösszehasonlítás eredményeinek összefoglalása	46
1.5.2. Egyszerűs lineáris jogösszehasonlítás	47
1.5.3. Többszerűs többszintű jogösszehasonlítás	48
1.5.3.1. Országélemezés-alapú jogösszehasonlítás	48
1.5.3.2. Többszintű, országélemezés-alapú összehasonlítás	49

2. fejezet: Közigazgatási jog és kultúra – európai példák

2.1. Az Egyesült Királyság (SABJANICS István)	52
2.1.1. Alkotmányos helyzet	52
2.1.2. Kormány és központi igazgatás az Egyesült Királyságban	57
2.1.3. Önkormányzatok és területi igazgatás az Egyesült Királyságban....	65
2.1.4. Hatósági eljárásjog	69
2.2. Franciaország (POLLÁK Kitti)	73
2.2.1. Alkotmányos helyzet.....	73
2.2.2. Kormány, központi és területi államigazgatás	76
2.2.3. Önkormányzatok	85
2.2.4. Hatósági eljárásjog.....	90
2.2.4.1. A közigazgatási hatósági eljárásjog kodifikációja és jelenlegi szabályozása	92
2.2.4.2. A közigazgatási jogorvoslati rendszer – közigazgatási bíráskodás	94
2.3. Németország (PÉTER-DELBÓ Márta)	99
2.3.1. Alkotmányos helyzet.....	99
2.3.2. Kormány és központi igazgatás	101
2.3.2.1. A kormány	101
2.3.2.2. Autonóm szervek.....	103
2.3.2.3. Szövetségi közigazgatás (Bundesverwaltung)	105
2.3.3. Tartományi közigazgatás (Landesverwaltung).....	107
2.3.4. Önkormányzatok.....	109
2.3.5. Városállamok (Berlin, Hamburg, Bréma).....	111
2.3.6. A szövetségi hatósági eljárásjog	112
2.3.6.1. Közigazgatási aktus	113
2.3.6.2. A közigazgatási eljárásról szóló törvények szövetségi és a tartományi szinten.....	114
2.3.6.3. Közigazgatási végrehajtási jog.....	114
2.3.6.4. Közigazgatási bíróság.....	115
2.3.6.5. Jogorvoslatok a közigazgatási jogban.....	116

2.4. Spanyolország (FARKAS Vajk)	119
2.4.1. Alkotmányos helyzet.....	119
2.4.2. Kormány és központi igazgatás.....	121
2.4.3. Az autonóm közösségek igazgatása	123
2.4.4. Önkormányzatok és területi igazgatás.....	124
2.4.5. Hatósági eljárásjog	126
2.5. Svédország (BERKES Lilla – GERENCSÉR Balázs Szabolcs).....	130
2.5.1. Alkotmányos helyzet.....	130
2.5.2. Kormány és központi igazgatás	131
2.5.3. Önkormányzatok és területi igazgatás.....	134
2.5.4. Hatósági eljárásjog	135

3. fejezet: Tendenciák, jelenségek, példák összehasonlító elemzésekre

3.1. Az <i>agency</i> -jelenség a tagállami és az uniós jogban (GERENCSÉR Balázs Szabolcs).....	139
3.1.1. Új fogalom a közigazgatás-tudományban: „ <i>agencification</i> ”	139
3.1.2. Belső jog szerinti államigazgatás, „ <i>agency-k</i> ”	141
3.1.3. Az EU végrehajtási szervei és az ügynökségek	145
3.1.3.1. Az uniós ügynökségekről általában	146
3.1.3.2. Az ügynökségek típusai	147
3.1.3.3. A szabályozási jogkör örökzöld problematikája	149
3.1.4. Összefoglalás	150
3.2. A közigazgatás bírói kontrollja, a közigazgatási bírászkodás fejlődési irányai (VARGA Zs. András)	155
3.2.1. A kontroll eszközei.....	155
3.2.2. A bírói felülvizsgálat terjedelme.....	157
3.3. A helyi önkormányzatok összehasonlító aspektusai (VARGA Ádám).....	167
3.3.1. Bevezető gondolatok.....	167
3.3.2. A nyelvi különbségek jelentősége	168
3.3.3. A helyi önkormányzatiság kialakulásának néhány mérföldköve	169
3.3.4. Generálklauzula vs. enumeráció.....	172
3.3.5. Az egyes önkormányzati modellek alapjai	174
3.3.5.1. A független községi modell	174
3.3.5.2. Az önigazgató községi modell.....	175
3.3.5.3. Az állam által felügyelt községi modell	175

3.3.5.4. A közigazgatási egység modell	176
3.3.5.5. Vegyes rendszerek.....	177
3.3.6. Néhány gondolat a területi önkormányzatokról.....	178
3.3.7. Létezik egység a sokféleségben? Az Önkormányzati Charta jelentősége	179
3.4. A „metropolisz” jelenség – avagy óriás-önkormányzatok egy államban (SABJANICS István).....	183
3.5. Atipikus közigazgatási területi egységek (SABJANICS István)	191
3.5.1. Alapfogalmak	191
3.5.2. Brit szigetek, függőségek és tengeren túli területek.....	192
3.5.3. Franciaország tengeren túli területei.....	193
3.5.3. Enklávék és exklávék Európában	196
3.5.4. Összefoglaló gondolatok	200

2. RÉSZ: A NEMZETKÖZI KÖZJOG HATÁSA A KÖZIGAZGATÁSRA

4. fejezet: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének kapcsolata a közigazgatással (ÁDÁNY Tamás)

4.1. ENSZ: nemzetközi szupererő és alkotmányosság.....	207
4.2. A magyar közigazgatás számára kötelező erővel bíró ENSZ dokumentumok	210
4.3. Az ENSZ kötelező erő nélküli közigazgatás-fejlesztési tevékenysége	214
4.4. Összefoglalás.....	216

5. fejezet: Az Európa Tanács kapcsolata a közigazgatással (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)

5.1. Európa demokratikus lelkiismerete	217
5.2. Európa Tanács: multilaterális <i>stricti iuris</i> normák	218

5.3. Európa Tanács: <i>soft law</i> normák	220
5.4. Európa Tanács további dokumentumok, vélemények.....	223

6. fejezet: Az OECD kapcsolata a közigazgatással
(GERENCSÉR Balázs Szabolcs)

7. fejezet: A NATO hatása a központi és területi (köz)igazgatásra
(BALOGH András József)

7.1. Bevezető	231
7.2. A NATO Válságreagáló Rendszere (NCRS).....	232
7.2.1. Az NCRS	232
7.2.2. A Nemzeti Intézkedési Rendszer	233
7.2.3. A nemzeti intézkedés struktúrája	233
7.2.4. A nemzeti intézkedés eljárása (értesítés és riasztás).....	235
7.3. A NATO Reziliencia Bizottsága és a honi szabályozás	236
7.4. A Befogadó Nemzeti Támogatás.....	238
7.5. Összegzés	239

3. RÉSZ:

**AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS A TAGÁLLAMI
KÖZIGAZGATÁSI JOG KAPCSOLATA**

**8. fejezet: Tagállami részvétel az Uniós döntéshozatalban:
az uniós koordináció** (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)

8.1. Az uniós koordináció fogalma	245
8.2. Az uniós koordináció elvei	246
8.2.1. Az egységes nemzeti álláspont elve.....	246
8.2.2. A miniszteriális felelősség elve	247
8.2.3. Az egyközpontú koordináció elve	247
8.2.4. A bevonás elve	248

8.3. Az uniós koordináció modelljei	248
8.3.1. A koordináció ellátásáról általában	248
8.3.2. A magyar uniós koordináció egyes szakaszai	249
8.4. Miniszterek uniós feladatai.....	251
8.4.1. Miniszterek uniós feladatai általában	251
8.4.2. A koordinátor-miniszter feladatai.....	253
8.5. A jogharmonizáció koordinációja	254
8.5.1. Anyagi és szervezeti szabályok	254
8.5.2. Eljárási szabályok.....	256
8.6. Az uniós ügyek koordinációja	257
8.6.1. A koordináció fogalma és abban részt vevő szervek	257
8.6.2. A koordináció folyamata.....	258
8.6.3. A szakértői csoport	259
8.6.4. Az Európai Koordinációs és Tárcaközi Bizottság	260
8.6.5. A tárgyalási álláspon.....	262
8.7. Az Országgyűlés szerepe az uniós koordinációban.....	263
8.7.1. Az országgyűlés szerepe az uniós döntéshozatalban	263
8.7.2. Egyeztetési eljárás	264
8.7.3. Tájékoztatás	266
8.7.4. Uniós jogalkotásban az ex ante és ex post vizsgálat	267

9. fejezet: A tagállam részvétele az uniós döntések végrehajtásában

9.1. Közös európai közigazgatási értékek, avagy létezik-e európai közigazgatási jog? (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)	269
9.1.1. Integráció és közigazgatás	269
9.1.1.1. Integrációs hullámhegyek és hullámvölgyek	269
9.1.1.2. Az „európaizáció” és a közigazgatás.....	271
9.1.1.3. A „többszintű kormányzás” (MLG) jogi keretei	272
9.1.1.4. Az Unió hatáskörének korlátai: a célhoz kötöttség és a korlátozott felhatalmazás elve.....	274
9.1.2. Az európai közigazgatás és az európai közigazgatási jog	275
9.1.2.1. Az uniós igazgatás	275
9.1.2.2. Az „európai közigazgatási jog”	276

9.1.3. Az értékharmonizáció a közigazgatási jogban.....	279
9.1.3.1. A SIGMA: jogi értékszintézisből lett eszközrendszer-monitoring	279
9.1.3.2. Uniós konklúzió: az alapvető értékek alkotmányos vagy eljárásjogi természetűek	286
9.2. Az uniós jog hatása a közigazgatási anyagi jogra (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)	290
9.2.1. Szakpolitikák és szakigazgatások	290
9.2.1. Röviden a hatáskörökről.....	292
9.2.3. Az uniós eszköztár és a szakpolitikák a tagállami közigazgatás felől nézve	294
9.3. Az uniós jog hatása a közigazgatási eljárási jogra (BERKES Lilla – VARGA Zs. András)	298
9.3.1. Európai közigazgatási eljárásjogi modellszabályok (ReNEUAL)...	298
9.3.2. Közös európai eljárási szabályok?	299
9.3.3. Az általános szabályok	300
9.3.4. Az egyedi jogalkalmazói döntések szabályai.....	303
9.3.5. Az EU hatóságainak szerződésai (közbeszerzések).....	305
9.3.6. A jogalkotási eljárás	307
9.3.7. A ReNEUAL 2.0.....	310
9.3.8. A közös alapok (CoCEAL).....	312
9.4. Az uniós jog hatása a közigazgatási szervezeti jogra (GERENCSÉR Balázs Szabolcs – SABJANICS István).....	314
9.4.1. Bevezető gondolatok a közigazgatási szervezet elméletéből.....	314
9.4.1.1. Szervezet, társulás, közfeladat	314
9.4.1.2. Jogállamiság, legitimitás, normativitás	315
9.4.1.3. Racionalitás, rendezettség, struktúra	316
9.4.2. Szervezeti szabályok az Uniós elsődleges jogban.....	318
9.4.3. Szervezeti szabályok a másodlagos jogban.....	320
9.4.3.1. Az európai területi együttműködési csoportosulás.....	321
9.4.3.2. Az európai alapok auditálása	321
9.4.3.3. Hírközlési hatóságok.....	322
9.4.3.4. A villamos energia belső piacról szóló irányelv szerinti nemzeti szabályozó hatóságok	323
9.4.3.5. Versenyhatóságok	323
9.4.4. Összefoglaló gondolat a szervezeti kérdések végére.....	324

10. fejezet: Az Európai Unió területi statisztikai jegyzéke (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)	
10.1. A NUTS kialakulása	325
10.2. A NUTS célja és alapvető elvei.....	327
10.3. Osztályozási ismérvek.....	328
10.4. Magyarország megfelelése a NUTS-rendszernek.....	330
 11. fejezet: A nemzetközi és uniós normák érvényesülése a közigazgatásban (GERENCSÉR Balázs Szabolcs)	
11.1. Nézőpont- és szemléletfrissítés.....	333
11.2. A közigazgatást érő külső hatások rendszere.....	334
11.2.1. Formai szempont: jogi és jogon kívüli eszközök.....	334
11.2.2. Tartalmi szempont: kötelező jogi előírásoktól az önkéntes megfeleltetésig	337
11.3. A közigazgatás két sapkája: nemzeti és uniós.....	341
 Szakirodalom	 345
Válogatott egyéb források	374
Tárgymutató	377